

Дигитална трансформация на педагогическото общуване при следдипломните специализации

Диана Железова-Миндизова

Digital transformation of pedagogical communication in postgraduate specializations

Diana Zhelezova-Mindizova

Abstract:

Pedagogical communication is a key element in the educational process, which determines the effectiveness and efficiency of training. In the context of postgraduate specializations at the university, it acquires unique characteristics, as participants are highly qualified specialists and the focus is on developing and upgrading their professional skills.

The report examines the problems of pedagogical communication in postgraduate specializations as arising mainly from high competence of students, their heterogeneous digital and cognitive skills, the diversity of their experience, time and resource constraints, as well as the need to adapt teaching methods in a digital educational environment. A profile of effective communication is outlined, in the light of the theoretical framework of Mathematics, as requiring flexibility, an individual approach and a combination of traditional and interactive methods.

Keywords: pedagogical communication, postgraduate specialisations, digital educational environment

For contacts: Assoc. Prof. PhD Diana Zhelezova-Mindizova, University of Ruse, dmindizova@uni-ruse.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

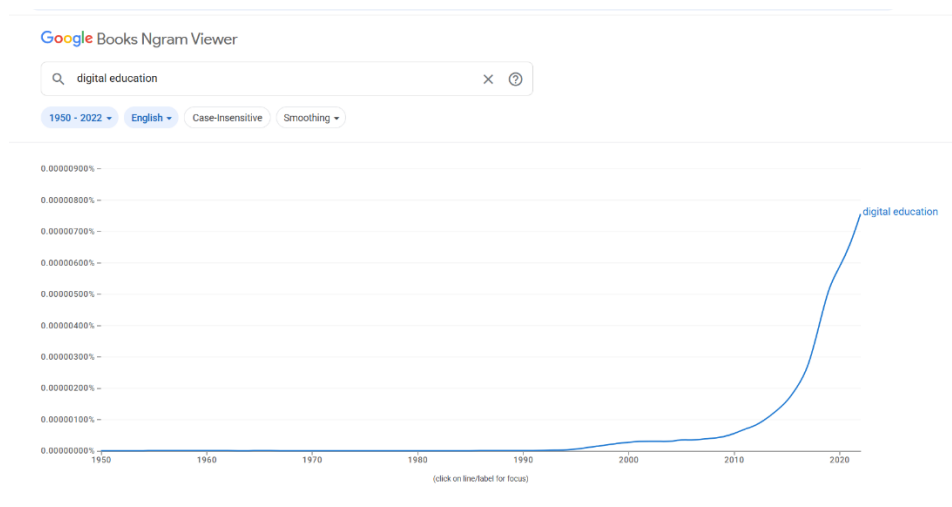
Следдипломните квалификации и специализации представляват форма на продължаващо образование, която осигурява надграждане на вече придобити знания и умения. Обучаемите са дипломирани професионалисти, често с дългогодишен опит, което променя динамиката на педагогическото общуване.

Основни предизвикателства пред педагогическото общуване са: разнородност на групите – различия в опита, възрастта и очакванията; ограничено време – кратки интензивни програми; онлайн бариери – липса на невербални сигнали; културни различия – междукултурна компетентност необходима за международни програми. За да се справи с тях преподавателят трябва да притежава дигитална комуникативна компетентност, комбинираща педагогическите и технологични умения. Преодоляването на тези предизвикателства изисква емпатия, адаптивност и умения за управление на учебен процес в разнородни образователни среди. Използването на дигитални технологии в съответствие с потребностите и очакванията на обучаемите предвид поставените педагогически цели, води до повишаване на ефективността и ефикасността на обучението.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Хронологично проследяване на термина "digital education" (цифрово образование) в Google Ngram Viewer – дигитален инструмент, който анализира честотата на думи и фрази в книги и други печатни материали от 1500 до 2022 година - показва нарастваща популярност през последните години (фиг.1).

Използването на дигитални технологии се характеризира с високочестотна интензивна употреба и трансформиране на образователните модели при обучението на всяко ниво и вид – формално, неформално, самостоятелно.

Фиг. 1. Хронология на дигиталната трансформация. (Източник: Google Ngram Viewer)

Дигиталната трансформация преобразува образованието в по-достъпно и по-мотивиращо. Онлайн платформите за обучение позволяват на обучаемите да имат достъп до образователни ресурси отвсякъде, премахвайки географските бариери. Така се насърчава гъвкавостта на обучението, позволявайки на учащите се да учат със собствено темпо и график, като по този начин се съобразяват с различни стилове на учене и житейски обстоятелства (1).

Дигиталните инструменти, като изкуствен интелект и адаптивни платформи за обучение, позволяват персонализирани учебни преживявания. Тези технологии оценяват индивидуалните силни и слаби страни, както и предпочитания за учене на ученика, като адаптират съдържанието към неговите нужди. Това насърчава по-ефективни резултати от обучението и подобрява ангажираността на учениците (2).

Интегрирането на дигитални инструменти като симулации, виртуална реалност (VR) и интерактивни платформи инициира нови методи на преподаване. Тези технологии създават завладяващи учебни преживявания и позволяват експериментално учене, което подобрява разбирането на сложни понятия (3).

Дигиталната трансформация улеснява педагогическото сътрудничеството в широк мащаб. Видеоконферентните връзки, облачните инструменти и социалните медии позволяват комуникация в реално време, съвместни проекти и споделяне на идеи извън класната стая. Това насърчава по-свързана и обогатена учебна среда, насърчавайки разнообразни педагогически перспективи (4).

В образователната среда дигиталната трансформация позволява използването на анализи на големи данни за проследяване на напредъка на обучаемите, идентифициране на пропуски в обучението и оптимизиране на образователните стратегии. Този подход, основан на данни, помага на преподавателите да вземат информирани решения и да подобрят цялостното качество на образованието (5).

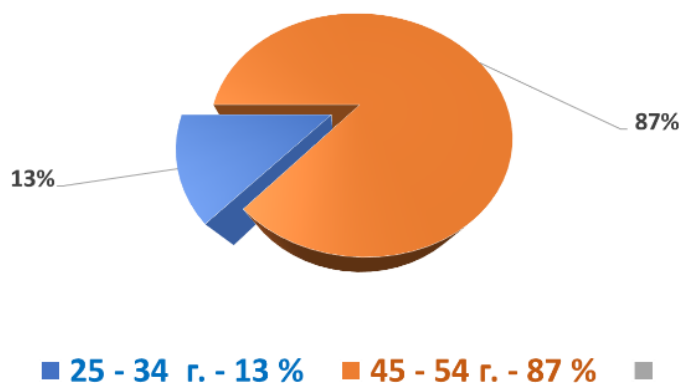
Основните характеристики при педагогическото общуване при следдипломните специализации са:

- ▶ **Осъзната мотивация за учене** – участниците търсят конкретна полза от обучението, свързана с професионалното им развитие;
- ▶ **Прагматична насоченост** – очакване на практическа приложимост на учебното съдържание;
- ▶ **Висока степен на самостоятелност** – умения за самообучение и критична оценка;
- ▶ **Равнопоставеност в общуването** – диалогично общуване, основано на взаимно уважение и обмен на опит;
- ▶ **Предпочитат** традиционни методи на преподаване;
- ▶ **Опасения** от използване на дигитални ресурси, приложения, онлайн платформи, социални мрежи.

Проблемите при педагогическото общуване в следдипломните специализации произтичат основно от:

- ▶ **Високата компетентност на обучаемите;**
- ▶ **Разнообразието на техния опит;**
- ▶ **Ограничения във времето и ресурсите;**
- ▶ **Необходимост от адаптиране на методите на обучение;**
- ▶ **Различно ниво на когнитивна компетентност;**
- ▶ **Различно ниво на дигитална грамотност.**

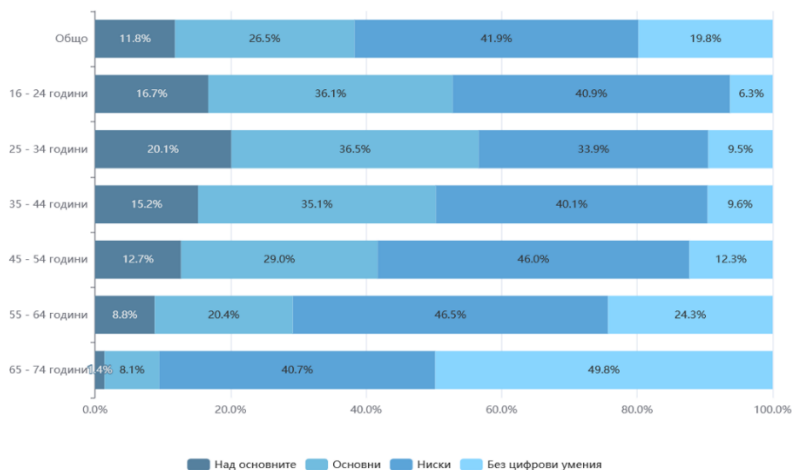
Анализът на тези характеристики очертава необходимост от адаптиране на методите на преподаване с цел преодоляване на методическия вакуум, създаващ се между използване на образователните дигитални технологии и постигане на педагогическите цели. Проблемите при преподаването се базират и на смесения възрастов профил на специализантите - в ЦПО - Филиал Силистра през 2025/2026 година той е 24г.-35 г. – 13% и 45г.-54г. - 87% (фиг.2).

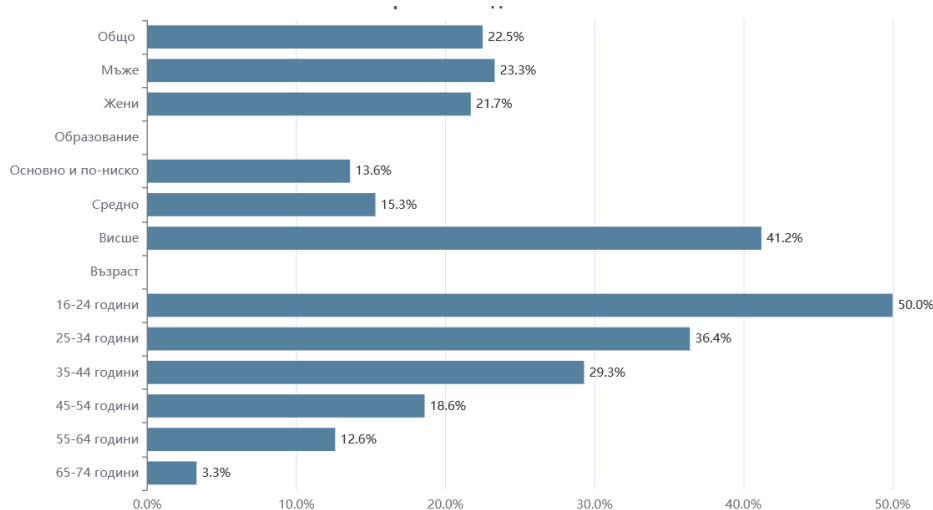
Фиг.2. Възрастов профил на специализантите - в ЦПО - Филиал Силистра през 2025/2026 учебна година.

Този смесен възрастов профил на специализантите се очертава с неговите специфики – ниво на цифрови умения и използване на генеративен изкуствен интелект, се потвърждава и в проучванията на НСИ от 2025 г.(фиг.3, фиг.4).

**ЧЕТВЪРТА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ
„ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ОБРАЗОВАНИЕТО –
ПРОБЛЕМИ И РЕШЕНИЯ“**

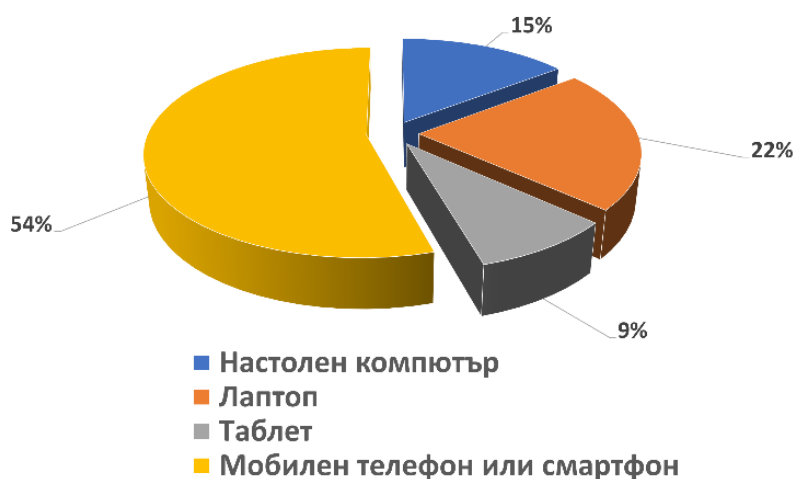

Фиг.3. Структура на лицата по ниво на цифрови умения и възраст. (Източник: НСИ 2025)

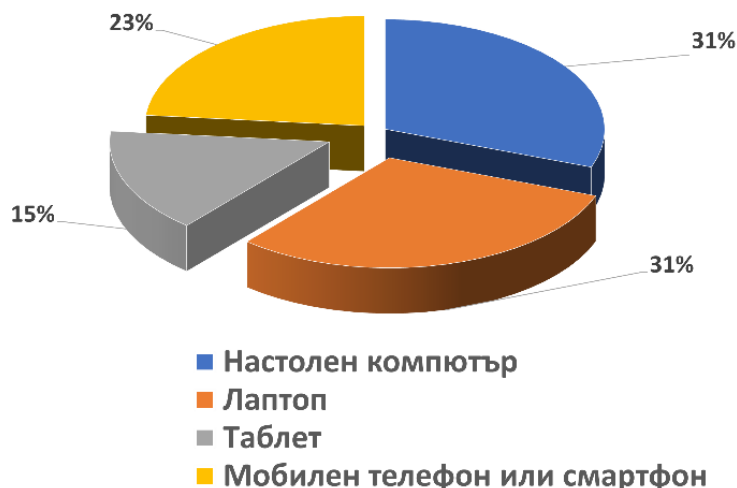

Фиг.4. Лица, използващи генеративен изкуствен интелект. (Източник: НСИ 2025)

Относно различните устройства, които специализантите от ЦПО – Филиал Силистра използват за образователни цели, мобилните телефони и смартфоните преобладават при по-младите, за сметка на настолните компютри и лаптопите при по-възрастните.(фиг.5, фиг.6).

Фиг.5. Специализанти на възраст 25 г. – 34 г., използващи устройства за достъп до интернет.

Фиг.5. Специализанти на възраст 45 г. – 54 г., използващи устройства за достъп до интернет.

Педагогическото общуване при следдипломните специализации се характеризира с диалогичност, колегиалност, прагматичност и рефлексивност (6). Използването на технологии в учебния процес инициира преосмислянето на модела на предаване и създаване на нов профил на преподаване с пропедагогическа технологична сензитивност – технологичен профил **АРС** на ефективното и ефикасно педагогическо общуване в дигитална образователна среда със специализанти (по теоретичната рамка на концепцията за обучението Матетика (Mathetics) - „ars discendi“ -изкуството на ученето, а не „ars docendi“-изкуството на преподаването, „Велика дидактика“, 1657 г., Коменски). Профилът има следните характеристики:

- **Автономност при ученето (А):** индивидуализиране на обучението в дигитална среда, адаптиране на учебния процес към индивидуалните особености на обучаемите.
- **Рационалност при комуникацията (Р):** Обмен на педагогически идеи и дигитално-технологичен опит, насочен към съвместно търсене и достигане до знанието. Конструктивистичен подход.
- **Симетричност при общуването (С):** Преподавателят и обучаемите са равноправни партньори в учебния процес. Промяна на ролята на учителя: от основен източник на знания към фасилитатор и ментор.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Основните предизвикателства пред педагогическото общуване при следдипломните специализации са: разнородност на групите – различия в опита, възрастта и очакванията; ограничено време – кратки интензивни програми; онлайн бариери – липса на невербални сигнали (7). За да се справи с тях преподавателят трябва да притежава дигитална комуникативна компетентност, комбиниращи педагогическите и технологични умения. В условията на дигитализация и глобализация те се превръщат в ключов фактор за ефективно и ефикасно учене през целия живот.

ЛИТЕРАТУРА

- 1.Allen, I. E., & Seaman, J. (2017). Digital learning compass: Distance education enrollment report 2017. Babson Survey Research Group.
- 2.Johnson, L., et al. (2016). NMC horizon report: 2016 higher education edition. The New Media Consortium.
- 3.Smetana, L., & Bell, R. L. (2012). Computer simulations to support science instruction and learning: A critical review of the literature. *International Journal of Science Education*, 34(9), 1337-1370.
- 4.Veletsianos, G., & Kimmons, R. (2012). Networked participatory scholarship: Emergent techno-cultural pressures toward open and digital scholarship in online networks. *Computers & Education*, 58(2), 766-774.
- 5.Siemens, G. (2013). Learning analytics: The emergence of a discipline. *American Behavioral Scientist*, 57(10), 1380-1400.
- 6.Железова-Миндизова, Д. (2021). Специфични методически компетенции при преподаването в Центровете за продължаващо обучение PROCEEDINGS of University of Ruse, Volume 60,book 11.1. Silistra Branch, University of Ruse, 51-56
- 7.Железова-Миндизова, Д. (2025). Характеристики на педагогическото общуване при следдипломните специализации в университета PROCEEDINGS of University of Ruse - 2025, volume 64, 257-260